

Z kroniki naukowej

KONSERWACJA OLTARZA MARYJNEGO Z KATEDRY HAMBURSKIEJ: PROJEKT POLSKO-NIEMIECKI

WYSTAWA

W dniu 25 sierpnia 1999 r. w Instytucie Zachodnim w Poznaniu została otwarta wystawa pt. „Konservacja Ołtarza Maryjnego z katedry hamburskiej”. Na dwunastu tablicach oraz w formie specjalnego modelu przedstawiono tablice Maryjne z retabulum wielkiego ołtarza dawnej katedry hamburskiej, które obecnie znajdują się w posiadaniu Muzeum Narodowego w Warszawie. Dzieje Ołtarza Maryjnego z katedry hamburskiej są nietypowe. Przed rozbiórką kościoła katedralnego – 1804 roku jego wyposażenie zostało przeniesione do innych świątyń, same zaś skrzydła wielkiego ołtarza jako podarunek trafiły do rąk prywatnych. Osoba ta przeprowadzając się na Śląsk zabrała je ze sobą. Z kolei synowie jako spadkobiercy zapisali skrzydła ołtarzowe w testamencie królowi pruskiemu, który przekazał je do zamku w Malborku. Po drugiej wojnie światowej wraz z byłym zamkiem krzyżackim stały się one własnością Polski.

Ponieważ skrzydła ołtarzowe są dziś dla Hamburga jednym z niewielu zachowanych przykładów dzieł sztuki średniowiecznej, które powstały w tym właśnie mieście, tamtejsza Fundacja Ochrony Zabytków zaproponowała wykonanie ich konserwacji w ramach polsko-niemieckiej akcji konserwatorskiej, a następnie wystawienie odrestaurowanego obiektu w Hamburgu. Do realizacji tego zamierzenia przystąpiono w 1997 r. Wówczas to Muzeum Narodowe w Warszawie wypożyczyło skrzydła ołtarzowe Hamburgowi. Tu w ciągu dwóch lat w Pracowni Konserwacji Zabytków Sztuki Sakralnej przy kościele św. Jakuba polsko-niemiecki zespół konserwatorski pod okiem doświadczonych specjalistów z Polski i Niemiec wykonał konserwację obiektu. Finalizacja prac przypadła na 1999 r., dokładnie 500 lat po powstaniu skrzydeł ołtarzowych w 1499 r.

Od listopada 1999 r. do marca 2000 r. odrestaurowane skrzydła ołtarzowe będą głównym eksponatem organizowanej w Kunsthalle w Hamburgu wielkiej wystawy zatytułowanej *Sztuka Średniowiecza w Hamburgu*. A następnie obiekt powróci do Muzeum Narodowego w Warszawie. W ten to sposób Ołtarz Maryjny z katedry hamburskiej stał się przykładem polsko-niemieckiej współpracy nad zachowaniem wspólnego dziedzictwa kulturalnego. Potwierdził fakt stosunkowo nowej tendencji we wzajemnych stosunkach – pielęgnowania pamięci o materialnej, wspólnej przeszłości i dbałości o przekazywanie tej spuścizny w dobrej kondycji następnym pokoleniom.

Nie dziwi zatem fakt, że otwarcie wystawy w Instytucie Zachodnim poprzedziło rozpoczynającą się nazajutrz konferencję naukową pt. *Polacy i Niemcy – 60 lat od wybuchu II wojny światowej. Historia i przyszłość*, która w dużej mierze dotyczyła problematyki polsko-niemieckiej i kwestii przewycięzania trudnej spuścizny historycznej. Zainaugurowana w Instytucie wystawa, która następnie zostanie zaprezentowana w wielu innych miastach, ma potwierdzić istnienie ciekawego i ważnego aspektu współpracy między Polakami a Niemcami.

Ten interesujący projekt, dotyczący zarówno konserwacji Ołtarza Maryjnego, jak i zaprezentowania tych prac szerokiej publiczności w formie wystaw w Niemczech i Polsce mógł dojść do skutku dzięki bardzo znaczącemu finansowemu wsparciu nie tylko ze strony Fundacji Ochrony

Zabytków w Hamburgu, ale również zachodnioniemieckiej Fundacji im. Hermanna Reemtsmy, firmy Reemtsma Cigarettenfabriken GmbH oraz Reemtsma Polska S.A. (te ostatnie przekazały na ten cel 550 tys. marek). Firmy te, zajmując się działalnością gospodarczą o zasięgu międzynarodowym, wspierają finansowo także sztukę o wymiarze ponadnarodowym. Dlatego trudno przecenić ich zasługi, zwłaszcza w zakresie przechowywania i kultywowania materialnych śladów przeszłości. Wystarczy wspomnieć o jednej z ostatnich inicjatyw firmy Reemtsma Polska S.A. – rekonstrukcji gabinetu londyńskiego prezydenta Polski na uchodźstwie Edwarda hr. Raczyńskiego, udostępnionego od września 1999 r. w pałacu w Rogalinie.

Wsparcie przez te firmy tak wyjątkowego projektu konserwatorskiego, jakim jest odrestaurowanie skrzydeł ołtarzowych, godne jest specjalnego podkreślenia. Fakt ten został bardzo wyraźnie zaakcentowany podczas uroczystości towarzyszącej otwarciu wystawy w Instytucie Zachodnim. Mówiła o tym zarówno prof. Anna Wolff-Powęska, dyrektor IZ, jak i Irina von Jagow, uczestnicząca w pracach konserwatorskich. W ten sposób potwierdzono, jak cenne jest to, że firmy działające na zupełnie innych polach czują swą odpowiedzialność za dorobek kulturalny przeszłości i konieczność zachowania go dla przyszłości.

Zbigniew Szulczyński

POLACY I NIEMCY – 60 LAT OD WYBUCHU II WOJNY ŚWIATOWEJ HISTORIA I PRZYSZŁOŚĆ

„Polacy i Niemcy – 60 lat od wybuchu drugiej wojny światowej. Historia i przyszłość” to tytuł i myśl przewodnia konferencji naukowej, jaka w dniach 26-27 sierpnia 1999 r. odbyła się w Instytucie Zachodnim w Poznaniu. Spotkanie zostało zorganizowane wspólnie z Dolnosaksońskim Centrum Kształcenia Politycznego z Hanoweru (*Niedersächsische Landeszentrale für politische Bildung*) przy współpracy Federalnego i Krajowych Central Kształcenia Politycznego (*Bundeszentrale für politische Bildung* i *Landeszentralen für politische Bildung*) oraz finansowym wsparciu Fundacji Współpracy Polsko-Niemieckiej.

Rocznica wybuchu II wojny światowej stanowi wyjątkowy moment dla perspektywicznej, refleksyjnej oceny minionych zdarzeń. Wspomnienie wojny nadal rodzi i wywołuje wiele emocji, skłania równocześnie do dyskusji nad stosunkami polsko-niemieckimi, prowokuje także do zastanowienia się nad zmianami we wzajemnym postrzeganiu Polaków i Niemców. Tym bardziej, że upłynęło właśnie 10 lat od momentu odzyskania przez Polskę suwerenności, upadku muru berlińskiego – czego efektem było zjednoczenie Niemiec oraz przełom we wzajemnych stosunkach. Przypomnienie tych faktów jest szczególnie istotne w dobie postępującej integracji europejskiej, gdzie Polska staje się pełnoprawnym członkiem tego samego systemu państw. Stosunki polsko-niemieckie oparte na wzajemnym zaufaniu i zrozumieniu są jedynie możliwe na drodze wzajemnego przezwyciężania nawet tych najbardziej bolesnych doznań.

Stąd ważna stała się kwestia przekazania przyszłym pokoleniom wiedzy o wojnie i okupacji, tak by stała się ona trwałym i integralnym składnikiem niemieckiej, polskiej i europejskiej tożsamości. W trakcie dwudniowych obrad o pamięci historycznej w stosunkach polsko-niemieckich rozmawiali i dyskutowali naukowcy z obu krajów w asyście polityków, duchownych, publicystów, ludzi kultury i oficerów Wojska Polskiego.

Otwierając konferencję, prof. Anna Wolff-Powęska, dyrektor Instytutu Zachodniego w Poznaniu wskazała, iż z uwagi na fakt nieodwracalnego i przez czas dokonywanego dziesiątkowania nauce świadków II wojny światowej, przed obecnym i przyszłym pokoleniem pojawia się